

SÖYLEMİN ARDINDAKİ GERÇEK: TÜRKİYE’NİN SIFIR ATIK POLİTİKASININ GÖRÜNMEYEN YÜZÜ

GREENPEACE

TÜRKİYE'NİN SIFIR ATIK POLİTİKASININ GÖRÜNMEYEN YÜZÜ

HAZIRLAYAN
Berk Butan

TASARIM VE MİZANPAJ
Erhan Teksöz

KAPAK FOTOĞRAFI
Vedat Örüç

FOTOĞRAFLAR
Greenpeace

Daha fazla bilgi için:
bilgi.tr@greenpeace.org

Greenpeace Türkiye
www.greenpeace.org/turkey

Haziran 2026, İstanbul

**BREAK FREE
FROM
PLASTIC**

**PLASTİKTE
KURTUL**

İÇİNDEKİLER

Yönetici Özeti	6
GİRİŞ: Söylemin İnşası ve Gerçekliğin Sınırları	8
Bağlam ve Yöntem	8
Resmi Konumlanma: Küresel Bir Marka Olarak Sıfır Atık	8
Söylemin Sınırları: Görünmeyen Ne?	8
Söylemin Evrimi: İklim Eylemi ve COP31	9
BÖLÜM 1: Sahadaki Gerçeklik - Söyleme Aykırı Veriler	10
1.1 Atık İthalatı Çelişkisi: Avrupa’nın Plastik Çöplüğü	12
1.2 Türkiye’nin Artan Yerli Atık Yüğü	14
1.3 Üretimdeki Artış: Plastik = Fosil Yakıt	15
BÖLÜM 2: Boşluğun Anatomisi: Mevcut Yaklaşım Neden Yetersiz Kalıyor?	18
2.1 Geri Dönüşüm İllüzyonu: Rakamlar Neden Yanıltıcı?	20
2.2 Döngüsel mi bu Ekonomi?: Bir Kavramın Araçsallaştırılması	20
2.3 İklim Kopukluğu: Sıfır Atık’ın Kör Noktası	21
BÖLÜM 3: Standardı Yeniden Belirlemek: Ne Yapmalı?	22
3.1 Atık İthalatı Tam ve Kalıcı Olarak Yasaklanmalı	24
3.2 Üretimde Genişleme Durmalı: Petrokimya Yatırımları Askıya Alınmalı	24
3.3 Fosil Yakıtlardan Adil Çıkış Planı Yapılmalı	25
3.4 Küresel Plastik Anlaşması için Sorumluluk Alınmalı	25
Sonuç: Söylemi Liderlikle Buluşturmak	27
Ek: Anlatı Analizi Tablosu	28

YÖNETİCİ ÖZETİ

Türkiye, 2017 yılından bu yana “Sıfır Atık” girişimini hem iç politikada hem de uluslararası arenada en görünür çevre politikası olarak konumlandırıyor. Geri dönüşüm oranlarının artırılması, bireysel farkındalık ve atık yönetim sistemlerinin yaygınlaştırılması üzerine kurulu bu girişim, Kasım 2026’da Türkiye’nin ev sahipliği yapacağı COP31 süreciyle birlikte artık yalnızca bir atık yönetimi meselesi değil; iklim eylemi, döngüsel ekonomi ve yeşil dönüşümün de temel bir parçası olarak sunuluyor. Ancak resmi makamlar ve girişimin öncüleri tarafından sıklıkla tekrarlanan bu küresel başarı söylemi ile sahadaki bilimsel ve istatistiksel gerçeklikler arasında derin bir yarıлма bulunuyor.

Bu karşılaştırmalı analiz, mevcut Sıfır Atık yaklaşımının yapısal sınırlarını inceleyerek, bu alanda üretilen söylemin verilerle örtüşüp örtüşmediğini soruyor ve üç temel sistemsel kriz üzerinden “iki farklı gerçekliği” somut verilerle ortaya koyuyor:

Kaynağında Azaltım Yerine “Geri Dönüşüm” İllüzyonu: Mevcut çerçeve, kirliliği kaynağında, yani henüz üretim aşamasında durdurmak yerine, bütünüyle üretim sonrasındaki atık yönetimine odaklanıyor. Bu yaklaşımın fiili sonucu sahada net bir biçimde görülüyor: Türkiye, yılda ürettiği yaklaşık 3,3 milyon tonluk belediye plastik atığının yüzde 80-90 gibi ezici bir çoğunluğunu hâlâ düzenli ya da düzensiz depolama sahalarına gönderiyor; altyapı yetersizlikleri nedeniyle her yıl yaklaşık 1,6 milyon ton plastik atık doğrudan doğaya sızıyor.

“Zararsız Kaynak” Söylemi ve Atık İthalatı Çelişkisi: Türkiye kendi yerli atık yükünü dahi etkin bir biçimde yönetemezken, resmi söylem plastik atıkların döngüsel ekonomiye girdi sağlayan “zararsız birer ham madde” olduğunu savunuyor. Oysa 2025 yılında 503 bin tona ulaşarak rekor kıran AB üyesi 27 ülkeden yapılan plastik atık ithalatı, Türkiye’yi Avrupa’nın en büyük plastik atık varış noktası haline getiriyor. Söylemsel meşrulaştırmaların aksine, bu kontrolsüz kirlilik transferi ciddi bir ekolojik güvenlik krizi yaratıyor: Bugün Akdeniz’e her gün 146 ton plastik çöp sızıyor; incelenen balıkların yüzde 44’ünün, midyelerin ise yüzde 91,2’sinin sindirim sisteminden doğrudan mikroplastik çıkıyor.

Fosil Yakıt Kilitlenmesi ve İklim Hesap Verebilirliği’nin Eksikliği: Yüzde 99’u fosil yakıtlardan elde edilen plastik ambalaj üretimi, mevcut sıfır atık çerçevesinde bir iklim krizi öznesi olarak kabul edilmiyor. Türkiye bir yandan 2053 Net Sıfır Karbon hedefini ve COP31 vizyonunu ilan ederken, diğer yandan Ceyhan’da en az 10 milyar dolarlık yeni bir petrokimya kompleksi kurma taahhüdüyle ülkeyi on yıllar süreceği yeni bir “karbon kilitlenmesine” mahkûm ediyor. Plastik sektörünün karbon ayak izini görmezden gelen bir politikanın, gerçek bir iklim eylemi yaratması mümkün görünmüyor.

Bu çok boyutlu tablo, mevcut Sıfır Atık politikasının plastik krizini çözmekte bütünüyle yetersiz kaldığını kanıtlıyor. Yaklaşan COP31 öncesinde sahte çözümler yerine radikal bir dönüşümü başlatmak adına şu dört somut politika adımının acilen atılması gerekiyor:

- Plastik ve tekstil atıkları ithalatına yönelik istisnasız ve kalıcı bir yasak kararı uygulanması;
- Yeni petrokimya yatırımlarının derhal askıya alınması ve sektörel bir moratoryum ilan edilmesi;
- Plastik üretiminin kaynağında azaltılmasına yönelik bağlayıcı hedeflerin ulusal iklim değişikliği eylem planlarına entegre edilmesi;
- BM Küresel Plastik Anlaşması müzakerelerinde, plastik üretimine katı sınırlar getirilmesini savunan bir pozisyon alınması.

Bu bilgi notu, Sıfır Atık hareketini reddetmek için değil; tam aksine Gerçek Sıfır Atık hedefine ulaşmak için, mevcut uygulamalar ve söylem ile politika arasındaki yapısal boşluğu görünür kılmak için yazıldı. Kasım 2026’da COP31’e ev sahipliği yapacak bir Türkiye’nin bu boşluğu kapatmak için hem siyasi hem de zamansal bir fırsatı var. Gerçek anlamda sıfır atık, plastiği geri dönüşüm kutusuna atmakla değil; onu kaynakta azaltmayı başarmakla ve kapıları başka ülkelerin atıklarına kapatmakla mümkün.

GİRİŞ: SÖYLEMİN İNŞASI VE GERÇEKLİĞİN SINIRLARI

Bağlam ve Yöntem

Bu bilgi notu, Türkiye’nin resmi “Sıfır Atık” uygulamalarını ve söylemini sistematik olarak analiz ediyor. Bunun için hükümet açıklamaları, Sıfır Atık Vakfı belgeleri, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı resmi iletişimleri ve hareketin kamusal figürlerinin konuşmalarını birincil kaynak olarak kullanıyoruz. Bu söylem analizini, başta Eurostat, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve BM Comtrade olmak üzere mevcut istatistiksel veriler ve akademik literatürle karşılaştırıyoruz. Girişimimiz Sıfır Atık yaklaşımını reddetmeyi değil; tam aksine gerçek sıfır atığa ulaşmak için mevcut hareket içindeki söylemin neyi görünür kıldığını, neyi ise görünmez bıraktığını ortaya koymayı amaçlıyor.

Resmî Konumlanma: Küresel Bir Marka Olarak Sıfır Atık

Türkiye’nin Sıfır Atık hareketi, 2017 yılında Cumhurbaşkanlığı eşi Emine Erdoğan’ın himayesinde başladı ve kısa sürede küresel arenada ülkenin en görünür çevre politikasına dönüştü. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Murat Kurum, hareketin yedinci yılında Sıfır Atık’ı “7 yılda 7 kıtaya yayılan” bir başarı olarak nitelendirerek geri kazanım oranının yüzde 36,08’e çıktığını duyurdu.¹ Söylemin uluslararası boyutu da hızla şekillendi: BM Genel Kurulu’nda 14 Aralık 2022’de 105 ülkenin ortak sunuculuğuyla “sıfır atık” kararı oybirliğiyle kabul edildi ve 30 Mart “Uluslararası Sıfır Atık Günü” ilan edildi.²

Hareketin kurumsal çatısı, 2023’te kurulan Sıfır Atık Vakfı aracılığıyla pekiştirildi. Vakıf Başkanı Samet Ağırbaş bu yapıyı şöyle tanımlıyor: “Sıfır Atık, Dünyanın 193 ülkesinde karşılık bulan bir harekete dönüştü. Artık dünyanın hangi coğrafyasına giderseniz gidin, Türkiye’nin ve Sayın Emine Erdoğan Hanımefendi’nin imzasını görebilirsiniz”.³ Emine Erdoğan ise hareketin felsefi temelini bireysel davranış değişikliği üzerine kurguluyor: “2017 yılında başlattığımız Sıfır Atık Projesi’nde bugüne kadar edindiğimiz tecrübeler bize gösterdi ki davranış değişikliği, en güçlü çevre ve iklim politikasıdır”.⁴

Resmî söylemin rakamsal çerçevesi de bu iyimser tabloyu pekiştiriyor: Bakanlık açıklamasına göre 2017’de yüzde 13 olan geri kazanım oranı 2025 sonu itibarıyla yüzde 37,53’e ulaştı; 28 milyon vatandaşa eğitim verildi; 217 bine yakın binada ve yerleşkede Sıfır Atık Yönetim Sistemi’ne geçildi.⁵

Söylemin Sınırları: Görünmeyen Ne?

Bu başarı anlatısı incelendiğinde, tutarlı bir örüntü dikkat çekiyor: Söylem ısrarla aşağı yönlü atık yönetimini, yani geri dönüşüm, ayrıştırma, bireysel sorumluluğu merkeze alırken; yukarı yönlü akış gerçekliğini, yani plastik üretiminin genişlemesini, atık ithalat hacminin artışı ve fosil yakıt bağlantısını göz ardı ediyor.

¹ <https://sifiratik.gov.tr/kutuphane/haberler/geri-kazanim-oranimizi-yuzde-36-08-e-cikardik>

² <https://docs.un.org/en/A/RES/77/161>

³ <https://sifiratikvakfi.org/emine-erdoganin-baslattigi-sifir-atik-hareketi-uluslararasi-sehir-agi-ile-gucleniyor>

⁴ <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/emine-erdogandan-uluslararasi-sifir-atik-gunu-mesajinda-gida-israfina-karsi-dayanisma-cagrisi-43138933>

⁵ <https://cygm.csb.gov.tr/haberler/sifir-atik-ta-geri-kazanim-orani-37-53-e-ulasti-304527>

Örneğin, mesele atık ithalatına geldiğinde Bakan Murat Kurum ithalatı yapılan atıkları, “ülkemiz sanayisinin ihtiyaç duyduğu kaliteli ve temiz ham madde” olarak tarif ediyor.⁶ Bu çerçevede atık plastik ithalatı, çözüm gerektiren bir çevre krizi olarak değil; ham madde açığını kapatan teknik bir mekanizma olarak sunuluyor. Bununla bağlantılı olarak da Türkiye’nin Avrupa’dan aldığı atık miktarı rekor biçimde artıyor.⁷

Samed Ağırbaş ise hareketi enerji verimliliğiyle bütünleştirme çabasında çeşitli adımlar atıyor ve bu perspektiften hareketle, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Alparslan Bayraktar gibi o da sıfır atık ile enerji verimliliğini iki ayrılmaz başlık olarak konumluyor.⁸ Ancak bu çerçevede ne plastik üretiminin fosil yakıt bağlantısına, ne yeni petrokimya yatırımlarına ne de ithal atıkların güncel durumuna dair bir eleştirel değerlendirme yer bulabiliyor.

Hâl böyle olunca, plastik atık ithal ederek nasıl sıfır atık ülkesi olabileceğimiz bu açıklamalarda netlik kazanmıyor.

Söylemin Evrimi: İklim Eylemi ve COP31

Bu tabloya yakın dönemde yeni bir katman eklendi. Sıfır Atık söylemi artık yalnızca çevre yönetimi olarak değil, doğrudan bir iklim eylemi olarak konumlandırılıyor. Bu genişleme, Türkiye’nin COP31 süreciyle iç içe geçerek niteliksel bir sıçrama yapıyor. Sıfır Atık Vakfı Başkanı Samed Ağırbaş’ın yüksek düzeyli iklim şampiyonu olarak atanması, bu çabayı küresel ölçekte somutlaştırıyor.⁹

Kasım 2026’da Türkiye’nin ev sahipliğinde düzenlenecek COP31 kapsamında Sıfır Atık Vakfı öncülüğünde iklim finansmanı, yeşil dönüşüm, atık yönetimi ve

döngüsel ekonomi başlıklarında özel oturumlar, yuvarlak masa toplantıları ve uluslararası paydaş buluşmaları planlanıyor.¹⁰ Sıfır Atık Vakfı bu süreci yalnızca bir organizasyon başarısı olarak değil, küresel bir model olarak sunuyor: Emine Erdoğan’ın liderliğiyle hayata geçirilen Sıfır Atık vizyonunun “kaynak verimliliği, döngüsel ekonomi, atıkların azaltılması ve sürdürülebilir üretim-tüketim modelleri konusunda dünyaya ilham veren bütüncül bir yaklaşım sunduğu” öne sürülüyor.¹¹

Samed Ağırbaş bu konumlanmayı hem COP31 Yüksek Düzeyli İklim Şampiyonu hem de Vakıf Başkanı sıfatıyla uluslararası finans çevrelerine şu şekilde taşıyor: “Bugün uluslararası finans çevrelerinde kaynak verimliliğini, döngüsel ekonomiyi ve israfla mücadeleyi konuşabiliyorsak; bu vizyonun kararlılıkla savunulmasının önemli bir payı vardır.”¹²

Bu söylemsel genişleme analitik açıdan son derece önemli. Döngüsel ekonomi ve iklim eylemi kavramları, Sıfır Atık’a tartışmasız meşruiyet sağlayan güçlü çerçeveler sunuyor. Ancak bu kavramların içi doldurulmadan yalnızca referans olarak kullanılması, tam da bu araştırmanın incelediği boşluğu büyütüyor. Döngüsel bir ekonomi, fosil yakıt türevi plastiğin döngüsünü kesmeden kurulamaz. İklim eylemi, plastik üretiminin sera gazı ayak izini görmezden gelerek ilerleyemez.

Bu bilgi notu işte bu boşluktan doğuyor. Söylemin neyi vurguladığını, neyi görmezden geldiğini ve gerçek anlamda sıfır atığa ulaşmak için hangi yapısal dönüşümlerin zorunlu olduğunu ortaya koymak için üç temel soruya yanıt arıyoruz: Sahadaki veriler resmi söylemle örtüşüyor mu? Mevcut yaklaşım neden yetersiz kalıyor? Gerçek bir politika dönüşümü nasıl görünmeli?

⁶ <https://aa.com.tr/tr/turkiye/cevre-ve-sehircilik-bakani-kurum-geri-donusum-tesislerine-yeni-kriterler-getirildigini-acikladi/2232675>

⁷ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/env_wastrdmp_custom_21675521/default/table?lang=en

⁸ <https://enerji.gov.tr/haber-detay?id=31787>

⁹ <https://unfccc.int/news/turkiye-appoints-samed-agirbas-as-cop31-climate-high-level-champion>

¹⁰ <https://sifiratikvakfi.org/cop31-iklim-zirvesi-turkiyede-yapilacak>

¹¹ <https://www.sabah.com.tr/ekonomi/turkiye-sifir-atik-vizyonu-ve-iklim-diplomasiyle-kuresel-liderlige-yuruyor-7484385>

¹² <https://www.turkiyegazetesi.com.tr/yasam/cop31-sampiyonu-agirbas-sifir-atik-kuresel-ekonomi-icin-stratejik-bir-zorunluluk-1784652>

BÖLÜM 1

SAHADAKİ GERÇEKLİK - SÖYLEME AYKIRI VERİLER

1.1 Atık İthalatı Çelişkisi: Avrupa’nın Plastik Çöplüğü

Türkiye’nin “Sıfır Atık” hedefini dünyaya ilan ettiği yıllarda, ülkenin sınırlarından içeri giren plastik atık miktarı hiç olmadığı kadar arttı. Tek başına bu ifade bile sistematik çelişkiyi gözler önüne sermeye yetiyor.

Türkiye’ye gelen plastik atık miktarına ilişkin çeşitli kaynaklar birbirinden ciddi biçimde farklı rakamlar ortaya koyuyor. Eurostat 2024 yılı için 27 Avrupa Birliği (AB) ülkesinden gelen plastik atığı 424 bin ton olarak kaydederken, BM Comtrade aynı yıl için AB ve İngiltere toplamını yaklaşık 811 bin ton olarak bildiriyor. Türkiye plastik sektörünün Ar-Ge vakfı PAGEV ise HS 3915 gümrük kodu üzerinden yaptığı hesaplamada 677.700 tona ulaşıyor.¹³ Bu karmaşa teknik bir ayrıntı değil; yapısal bir şeffaflık sorununa işaret ediyor.¹⁴ Gümrük kodlarının kapsam farklılıkları, ihracat ve ithalat tarihlerinin raporlama takvimlerindeki kaymalar ve kirli ya da yasaklı atıkların yanlış kodlarla beyan edilmesi, plastik atık ticaretinin izlenebilirliğini kökten zayıflatıyor.¹⁵ Şeffaf verisi olmayan bu sistemde geri dönüşüm iddiası doğrulanamadığı gibi, sıfır atık hedefi de ölçülemiyor.

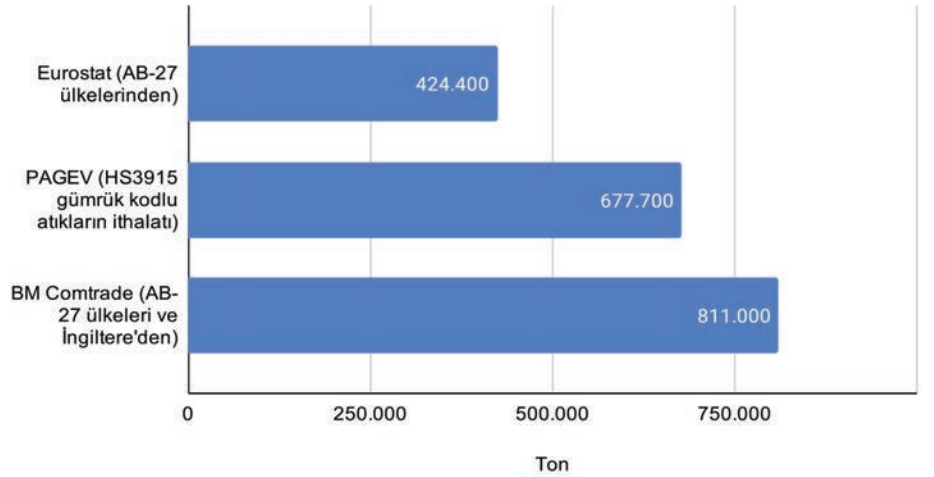
Bu tablonun ardında aslında küresel bir sorunun faturasının başka bir ülkeye kesilmesi yatıyor: Çin’in 2018’deki plastik atık ithalatı yasağının ardından bu atıkların yeni adresi Türkiye oldu.¹⁶ Malezya, Tayland ve Vietnam da benzer kısıtlamalar getirince Türkiye’ye yönelen akış kontrolsüz biçimde yükseldi.

Sadece AB’ye odaklandığımızda bu gidişat somut biçimde ortaya çıkıyor, yıldan yıla Türkiye’ye Avrupa’dan gelen atık miktarı artış gösteriyor. Eurostat’ın verilerine göre AB, 2024 yılında 424 bin tonu plastik olmak üzere 12 milyon 253 bin 956 ton atığı Türkiye’ye ihraç etti. Bu AB’nin 2024 yılında yaptığı toplam atık ihracatının yaklaşık üçte birine denk geliyor.¹⁷ Bu miktarla son 10 yılda Türkiye’ye gönderilen toplam atık miktarı 118 milyon 667 bin tona ulaştı.¹⁸

2026 yılı Mayıs ayında yayınlanan yeni hesaplamalara bakarak tablonun ağırlaştığını söylemek mümkün. Eurostat tarafından yayımlanan ön verilere göre, 27 üye ülkeden yapılan plastik atık ihracatı 2025 yılında toplam 503 bin tona ulaştı ve bir önceki yılın seviyesini yüzde 19 oranında aştı. Böylece Türkiye, AB’den üye olmayan ülkelere ihraç edilen plastik atıklar için tarihi bir rekorla, açık ara en büyük varış noktası oldu.¹⁹

Peki bu plastikler Türkiye’ye gelince ne oluyor?

2024 Yılı Plastik Atık İthalat Miktarları

13 PAGEV, Türkiye Plastik Sektör İzleme Raporu 2024, 2025.

14 **Hazırlayanın yayın sonrası düzeltme notu:** Raporun ilk versiyonunda burada çelişkiyi daha da derinleştiren bir duruma işaret ediliyordu. 12 Aralık 2025 tarihinde gerçekleştirilen TAIEX Çalıştayında, Ticaret Bakanlığı uzmanı tarafından yapılan ve 01.06.2026 tarihinde tarafımızca erişilen ve kayıt altına alınan bir sunuma atıfla, 2024 yılı plastik atık ithalat miktarının 1,29 milyon ton olduğu belirtiliyordu. Raporun yayınlanmasının ardından 18 Haziran 2026 tarihinde Ticaret Bakanlığı yetkilileri tarafımıza ulaşarak söz konusu verinin sehven sunuma dahil edildiğini, gerçek veriyi yansıtmadığını ve bir hesaplama hatasından kaynaklandığını bildirmişlerdir. Ayrıca ilgili sunumun, yayınlamamızda da kullanılan geçerli Eurostat verileri esas alınarak güncellendiği tarafımıza iletilmiştir. Bu bilgilendirme doğrultusunda, söz konusu veriyi yayından çıkarmayı uygun bulduk.

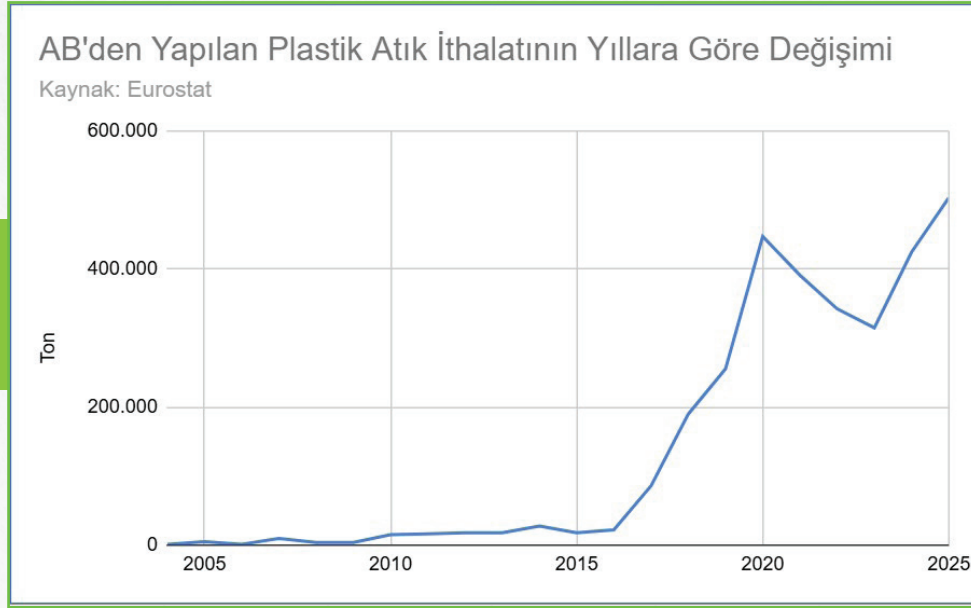
15 Sedat Gündoğdu, Türkiye’nin Plastik Atık İthalatı: Çevresel Riskler ve Politika Seçenekleri, İPM–Mercator Politika Notu, Mayıs 2026

16 Sedat Gündoğdu, Tony R. Walker, *Why Turkey should not import plastic waste pollution from developed countries?*, Marine Pollution Bulletin, Volume 171, 2021, 112772, ISSN 0025-326X, <https://doi.org/10.1016/j.marpolbul.2021.112772>. (<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0025326X21008067>)

17 https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/env_wastrdmp_custom_21361575/default/table

18 <https://www.ekonomim.com/gundem/turkiye-avrupanin-atik-deposu-mu-10-yillik-cop-ihracat-tablosu-yayimlandi-haberi-859788>

19 <https://www.euwid-recycling.com/news/markets/eu-waste-plastic-exports-to-turkey-hit-record-high-in-2025-240326/>

Söylendiği gibi sadece döngüsel ekonomi içinde kaynak olarak mı kullanılıyor? Alanda çalışan uzmanların ve sivil toplum temsilcilerinin işaret ettiği üzere Türkiye, örneğin yılda 600 bin ton plastik atık ithal ettiğinde, bundan ancak 200-250 bin ton ham madde üretebiliyor; geri dönüştürülemeyen kısımlar ya su sistemine karışıyor, yasadışı biçimde çevreye atılıyor ya da geri dönüşüm tesislerinde yakılıyor.²⁰ 2022 tarihli Atık Oyunları başlıklı raporumuz, bu tespiti Adana'dan elde ettiğimiz somut verilerle destekliyor. İthal plastik atıkların gizlice boşaltıldığı ve yakıldığı arazilerde yapılan toprak ölçümlerinde kirlenmemiş toprağa kıyasla 400.000 kat fazla kimyasal tespit edildi.²¹ Daha güncel bir akademik çalışma ise kirliliğin tarımsal sulama ağlarına, Seyhan Nehri'ne ve Akdeniz'e uzanan yasadışı suçul boyutunu inceleyerek, tesislerden sonraki akışta mikroplastik konsantrasyonunun 132 kat arttığını ve saatte 5,3 milyardan fazla mikroplastik akışı ger-

çekleştiğini saptayarak; bu tabloyu son derece yerinde bir tarifile, "plastik atık sömürgeciliğinin zehirli mirası" olarak tanımladı.²²

Son çalışmalar ışığında ne yazık ki şunu güçlü bir biçimde söylemek gerekiyor; plastiklerin birçoğu geri dönüşmüyor.²³ Ayrıca yasadışı şekilde bertaraf edildiyse hem doğada hem de insan sağlığında geri dönüşü mümkün olmayan hasarlara yol açıyor.²⁴

İlave olarak bu atık ticareti bir de iklimsel açıdan bir karbon yükü yaratıyor. Bu alandaki güncel çalışmalar küresel plastik atık ticaretinin karbon emisyonlarını ihraç eden ülkeden ithal eden ülkeye fiilen kaydırıldığını gösteriyor. Çin'in atık yasağı sonrası yapılan yaşam döngüsü değerlendirmeleri, bu yasağın geri dönüşüm oranlarını düşürdüğünü ve küresel karbondioksit emisyonlarının yılda yaklaşık 4,5 milyon ton artmasına yol açtığını ortaya koyuyor.²⁵

20 <https://www.bbc.com/turkce/articles/c3rxpwe8r49o>

21 <https://www.greenpeace.org/static/planet4-turkey-stateless/2022/02/1b359d83-atik-oyunlari-plastik-atiklarin-cevre-ve-saglik-etkisi-greenpeace-rapor-2022.pdf>

22 Gündoğdu, S., Avcıoğlu, S. Illicit discharges, global waste trade, and microplastic contamination in irrigation canals: evidence from Adana, Turkey. Environ Monit Assess 198, 379 (2026). <https://doi.org/10.1007/s10661-026-15263-8>

23 <https://www.greenpeace.org/turkey/basin-bultenleri/greenpeacein-raporu-geri-donusum-efsanesini-ortaya-cikardi-turkiyeye-ham-madde-degil-cop-geliyor/>

24 <https://www.greenpeace.org/static/planet4-turkey-stateless/2022/02/1b359d83-atik-oyunlari-plastik-atiklarin-cevre-ve-saglik-etkisi-greenpeace-rapor-2022.pdf>

25 Kai Li, Hauke Ward, Hai Xiang Lin, and Arnold Tukker, *Traded Plastic, Traded Impacts? Designing Counterfactual Scenarios to Assess Environmental Impacts of Global Plastic Waste Trade*, Environmental Science & Technology, 2024 58 (20), 8631-8642, DOI: 10.1021/acs.est.4c02149

Tüm bunlara bakıldığında Türkiye’nin atık ithalatı meselesinin, küresel bir çevre adaleti sorunuyla da doğrudan kesiştiğini görmek gerekiyor. Avrupa ülkeleri plastik atıklarını göndererek atık yönetimi zorluklarını ve kirlilik krizini de ihraç etmiş, sorundan kökten kurtulmuş oluyor. Buna karşılık biz, sebep olmadığımız ve yönetmemizin de pek mümkün olmadığı bir atık kriziyle karşı karşıya kalıyoruz.

1.2 Türkiye’nin Artan Yerli Atık Yükü

Güncel verilere dayanan kapsamlı bir analize göre²⁶, Türkiye’nin yıllık belediye atığı 32-33 milyon ton civarında seyrediyor; bu atığın yüzde 8 ile 13’ünü plastikler oluşturuyor. Bu oran, yıllık yaklaşık 3,3 milyon ton belediye kaynaklı plastik atık anlamına geliyor.²⁷ Plastik işleme kapasitesinde Avrupa’da Almanya’nın ardından ikinci sıraya yerleşen Türkiye’de bu atığın ne kadarı gerçekten geri dönüştürülüyor? Bakanlık 2022 yılı için geri kazanım oranını yüzde 30 olarak açıklarken Dünya Bankası aynı yıl için yüzde 11,9 oranını veriyor.²⁸ Üç katlık bu fark, saha çalışmalarıyla ve basın raporlarıyla destekleniyor.²⁹ Kalanı büyük ölçüde düzenli veya düzensiz depolama sahalarına gidiyor; belediye plastik atığının yüzde 80-90’ının hâlâ bu şekilde bertaraf edildiği tahmin ediliyor.³⁰ Bu tablo, ithalat verileriyle yan yana konulduğunda çarpıcı bir çelişkiyi gün yüzüne çıkarıyor: Türkiye yurt içinde ürettiği 3,3 milyon ton plastik atığı yönetemezken dışarıdan yüz binlerce ton daha ithal ediyor. Hal böyle olunca toplam yıllık plastik atık yükü 4 milyon tonu aşıyor. Toplam plastik atık miktarının 4,6 milyon tona ulaştığı varsayıldığında,³¹ araştırmacıların hesaplamalarına göre bu yükün yaklaşık

1,6 milyon tonu yani yüzde 35’i, doğrudan çevreye sızıyor.³²

Bu tablonun fiilen çöküşünü engelleyen ama resmi söylemde neredeyse hiç görünmeyenlerse, informal ya da kayıt dışı atık toplayıcılar. Sayıları 500 bini aştığı tahmin edilen bu kesim; belediyelerin toplamadığı ya da ayıklama maliyetini yüksek bulduğu atıkları sisteme kazandırarak Türkiye’deki ayrıştırma oranlarına sessiz sedasız katkı sağlıyor. Büyük bölümü göç kökenli ve güvencesiz koşullarda çalışan toplayıcılar, yaptıkları işin toplumsal olarak aşağılanmasıyla da mücadele etmek zorunda. Sıfır Atık söylemi geri dönüşüm oranlarını başarı göstergesi olarak sunarken, bu oranların önemli bir bölümünü üretenler hukuki statüden, sağlık güvencesinden ve söylemin nimetlerinden yoksun kalıyor. Üstelik atık ithalatı bu kesimi bir de piyasa mekanizması üzerinden vuruyor: İthal plastik arzının yarattığı fiyat baskısı, toplayıcıları daha değerli olan alüminyum ve kağıda yönlendiriyor; plastik atıkların değer zincirine giriş oranı düşüyor. Yani atık ithalatı yalnızca bir çevre sorunu değil, Türkiye’nin atık toplama sistemini omuzlayan en kırılgan kesimin geçim koşullarını tahrip eden bir sosyal adaletsizlik de doğuruyor.³³

Bu genişlemenin çevresel maliyeti, denizlere yansıyan kirlilik verileriyle de teyit ediliyor. Araştırmalar çok çeşitli ve sayılar yıldan yıla değişiklik gösteriyor ancak her biri aynı gerçeği bir kez daha yüzümüze vuruyor. Yer, gök, deniz plastikle kaplanıyor. Örneğin Akdeniz, dünyadaki suyun sadece %1’ini barındırırken, mikroplastiklerin %7’sini barındırıyor. Yapılan araştırmalar Akdeniz’e her gün 730 ton plastik atığın karıştığını ve bu atıkla-

²⁶ Sedat Gündoğdu, Türkiye’nin Plastik Atık İthalatı: Çevresel Riskler ve Politika Seçenekleri, İPM–Mercator Politika Notu, Mayıs 2026

²⁷ Çevik, C., Kideys, A.E., Tavşanoğlu, Ü.N., Kankılıç, G.B. & Gündoğdu, S. (2022). “A review of plastic pollution in aquatic ecosystems of Turkey.” Environmental Science and Pollution Research, 29(18), 26230–26249; ÇŞİDB (2025), Ulusal Atık Yönetim Stratejisi ve Planı 2025–2035.

²⁸ World Bank (2026). What a Waste 3.0. <https://www.worldbank.org/en/publication/what-a-waste>.

²⁹ DW Türkçe, “Türkiye’de plastik üretimi nüfustan 25 kat fazla büyüyor”, Mart 2026. <https://www.dw.com/tr/>

³⁰ Sedat Gündoğdu, (2026), İPM–Mercator Politika Notu, s. 6; ÇŞİDB (2025), aynı kaynak.

³¹ Bu varsayım, 14 no’lu dipnotta açıklanan ve 12 Aralık 2025 tarihinde gerçekleştirilen TAİEX Çalıştayında Ticaret Bakanlığı uzmanı tarafından yapılan sunumda yer alan, 2024 yılında 1,29 milyon ton atık ithal edildiği verisine dayanmaktaydı. Ancak raporun yayımlanmasının ardından Ticaret Bakanlığı yetkilileri söz konusu verinin bir hesaplama hatasından kaynaklandığını ve gerçek veriyi yansıtmadığını tarafımıza bildirdi. Bu nedenle ilgili veri yayından çıkarıldı. Söz konusu hesaplama yalnızca fikir vermesi amacıyla hazırlanmış tahmini bir değerlendirme olup mevcut verilerin yorumlanmasıyla elde edilmiştir. Kullanılan veriyle ilgili yapılan son bilgilendirme dikkate alındığında, hesaplamanın tahmini olduğu dikkate alınmalı ve sonuçları ihtiyatla değerlendirilmelidir.

³² Sedat Gündoğdu, (2026), İPM–Mercator Politika Notu, Şekil 2.

³³ Sedat Gündoğdu, (2026), İPM–Mercator Politika Notu, s. 8

rın %20’sinin, yani 146 tonunun Türkiye’den kaynaklandığını ve Türkiye’nin de kendi kıyılarındaki plastik çöplerin %97’sinin kendi kaynaklarından geldiğini ortaya koyuyor.³⁴ Mikroplastik boyutunda ise tablo daha da ağırlaşıyor: Geçmiş çalışmalarda İzmit ve İzmir körfezlerinde kilometrekarede 8 milyon parçacığın üzerinde mikroplastik kirliliği tespit edilebiliyor.³⁵

Mikroplastik Araştırma Grubu ile ortaklaşa yürüttüğümüz araştırmanın bulguları da tablonun ciddiyetini somut verilerle ortaya koyuyor.³⁶ Türkiye’de incelenen balıkların yüzde 44’ünün midesinde mikroplastik bulunduğu tespit edildi; bu mikroplastiklerin büyük bölümü tek kullanımlık plastiklerin üretiminde kullanılan polimer tiplerinden oluşuyor. Beş farklı noktadan örneklenen midye dolmaların yüzde 91,2’sinde mikroplastik bulunurken 100 gramlık midye tüketiminde ortalama 5,76 adet mikroplastik alımı riski taşıdığı hesaplandı.

Ne yazık ki tüm bu veriler, gündelik hayatta sürekli karşımıza çıkan bir gerçeği somutlaştırıyor. Türkiye “Akdeniz’i plastikle en çok kirleten ve Akdeniz’de kıyıları plastikle en fazla kirlenmiş ülkelerden biri” konumunda yer alıyor.³⁷

1.3 Üretimdeki Artış: Plastik = Fosil Yakıt

Türkiye’nin sıfır atık söylemi ile çelişen sorunlar sadece atık yönetimi meselesi ile sınırlı değil. Atık ithalatı ve büyüyen iç atık yükünün yanı sıra, Türkiye aynı zamanda yeni petrokimya tesislerine yatırım yapıyor. Bu yatırımları sıfır atık söyleminden ya da

iklim politikasından ayrı değerlendirmek mümkün değil. Zira üretim devam ettikçe kirlilik artıyor. Ayrıca akademik literatür, plastik üretimi ile fosil yakıt kullanımı arasındaki bağı artık tartışmasız biçimde ortaya koyuyor.

Bilim Ne Diyor?

Aslında plastik demek neredeyse fosil yakıt demek. Zira plastiklerin yüzde 99’u fosil yakıtlardan üretiliyor. Bu maalesef üretim sürecinin kimyasal gerçeği.³⁸ Lawrence Berkeley Ulusal Laboratuvarı’nın *İlksel Plastik Üretiminin İklim Etkisi* (2024) başlıklı kapsamlı çalışması, küresel birincil plastik üretiminin 2019 yılında yaklaşık 2,24 gigaton karbondioksit eşdeğeri sera gazı oluşturduğunu ve bu rakamın toplam küresel sera gazı emisyonlarının yüzde 5,3’üne karşılık geldiğini ortaya koyuyor.³⁹

Plastik üretimi mevcut büyüme hızıyla devam ederse: 2050’ye kadar sera gazı emisyonları 6,78 gigaton karbondioksit’e ulaşabilir.⁴⁰ Bu emisyonların büyük bölümü, daha plastik fabrikaya bile girmeden oluşuyor: Emisyonların yaklaşık yüzde 20’si ham petrol ve gazın yeraltından çıkarılması, yüzde 29’u ise hidrokarbonların rafine edilmesi aşamasında ortaya çıkıyor.⁴¹

Hâl böyle olunca plastik endüstrisinin fosil yakıtlara olan bağımlılığı, değer zinciri boyunca güçlü bir “karbon kilitlenmesi” yaratıyor ve giderek büyüyen karbondioksit emisyonlarıyla sonuçlanıyor; mevcut kısmi önlemler ise ağırlıklı olarak plastik atığa odaklanırken üretim aşamasındaki asıl kilitlenmeyi ele almıyor.⁴²

34 Yahya Terzi, Sedat Gündoğdu, Mine B. Tekman, Kenan Gedik, Dilek Ustaoglu, Neira Purwanti Ismail, İshak Altınpınar, Rafet Çağrı Öztürk, İlhan Aydın, How much do we know about the microplastic distribution in the Mediterranean Sea: A comprehensive review, *Marine Pollution Bulletin*, Volume 208, 2024, 117049, ISSN 0025-326X, <https://doi.org/10.1016/j.marpolbul.2024.117049>.

35 <https://aa.com.tr/tr/gundem/turkiyeyi-cevreyeyen-denizlerde-plastik-varligi-artiyor/2914512>

36 <https://www.greenpeace.org/turkey/raporlar/turkiyedeki-deniz-canlilarinda-mikroplastik-kirliligi/>

37 <https://mikroplastik.org/stklardan-cagri-bm-plastik-anlasmasi-muzakerelerine-katilacak-olan-turkiye-delegasyonuna-acik-cagrimizdir/>

38 <https://www.ciel.org/wp-content/uploads/2017/09/Fueling-Plastics-Fossils-Plastics-Petrochemical-Feedstocks.pdf>

39 Nihan Karali, Nina Khanna, Nihar Shah, *Climate Impact of Primary Plastic Production*, Lawrence Berkeley National Laboratory, 2024 <https://energyanalysis.lbl.gov/publications/climate-impact-primary-plastic>

40 Zheng, J., Suh, S. Strategies to reduce the global carbon footprint of plastics. *Nat. Clim. Chang.* 9, 374–378 (2019). <https://doi.org/10.1038/s41558-019-0459-z>

41 Nihan Karali, Nina Khanna, Nihar Shah, *Climate Impact of Primary Plastic Production*, Lawrence Berkeley National Laboratory, 2024 <https://energyanalysis.lbl.gov/publications/climate-impact-primary-plastic>

42 Fredric Bauer, Tobias D. Nielsen, Lars J. Nilsson, Ellen Palm, Karin Ericsson, Anna Fråne, Jonathan Cullen, Plastics and climate change—Breaking carbon lock-ins through three mitigation pathways, *One Earth*, Volume 5, Issue 4, 2022, Pages 361-376, ISSN 2590-3322, <https://doi.org/10.1016/j.oneear.2022.03.007>.

Fosil Endüstrisinin B Planı

İşte bu fosil enerji bağımlılığı, plastiği fosil yakıt şirketlerinin başlıca kaçış alanı konumuna getiriyor. Yeni petrokimya tesisleri fosil kilitlenmesini gelecek yıllara karanlık bir miras olarak bırakıyor.

Ulaşım sektörünün elektrifikasyonu ile birlikte geleneksel petrol talebi azaldıkça fosil yakıt endüstrisi, plastiği diğer piyasalardaki kayıpları telafi edecek stratejik bir çıktı olarak konumlandırıyor. Petrokimya ürünleri şu anda toplam petrol kullanımının yüzde 14’ünü oluşturuyor ve 2050’ye kadar petrol talebindeki büyümenin, kamyonların, havacılığın ve deniz taşımacılığının önüne geçerek yarısını sürüklemesi öngörülüyor.⁴³

Araştırmacılar tarafından bu süreç şöyle özetleniyor: “Genişleyen petrokimya endüstrisi fosil yakıtlara hem ham madde hem de enerji kaynağı olarak bağımlı; birbiriyle iç içe geçmiş plastik, iklim ve toksik emisyon krizlerinin tam merkezinde yer alıyor. Bu krizlerin çözümü, petrokimyasal plastiği besleyen köklü kilitlenmelerin ortadan kaldırılmasını gerektiriyor”.⁴⁴

Türkiye’de de bu tablo somutlaşıyor. Türkiye Varlık Fonu bünyesinde kurulan TVF Rafineri ve Petrokimya A.Ş., Adana’nın Ceyhan ilçesinde en az 10 milyar dolarlık yeni petrokimya üretim kompleksi için harekete geçmiş durumda.⁴⁵ Bu tesiste başta polietilen, polipropilen, PVC ve PTA gibi en yüksek tüketim hacmine sahip petrokimyasal ürünlerin üretilmesi hedefleniyor.⁴⁶

Bir noktayı açıklığa kavuşturmakta yarar bulunuyor. Bu yatırım, yalnızca bir sanayi politikası tercihi değil; ülkeyi uzun yıllar boyunca fosil yakıt bağımlılığına mecbur bırakacak, fosil yakıt endüstrisinin küresel genişleme stratejisinin yerel bir ayağı olarak görülmeli ve sıfır atık girişimi ile birlikte değerlendirilmelidir. Zira bir yanda yeni emisyonlar ve yeni atıklar yaratacak olan yeni petrokimya tesisleri, diğer yanda ise sıfır atık söylemi bir arada düşünüldüğünde var olan derin çelişki açıkça görülüyor.

43 <https://www.iea.org/reports/the-future-of-petrochemicals>

44 Joachim Peter Tilsted, Fredric Bauer, Carolyn Deere Birkbeck, Jakob Skovgaard, Johan Rootzén, Ending fossil-based growth: Confronting the political economy of petrochemical plastics, One Earth, Volume 6, Issue 6, 2023, Pages 607-619, ISSN 2590-3322, <https://doi.org/10.1016/j.oneear.2023.05.018>.

45 <https://www.cnbce.com/haberler/tvf-genel-muduru-ermut-duyurdu-petrokimyada-10-milyar-dolarlik-proje-icin-uluslararası-firmalarla-temas-halindeyiz-h25676>

46 <https://www.ekonomigazetesi.com/kose-yazisi/turkiyenin-ye-ni-petrokimya-kompleksini-tvf-rafineri-ve-petrokimya-as-kuracak-75896>

ngiltere,
çöpünün
hesabını
ver.
GREENPEACE
kiye'den mesaj var!

**STOP UK
PLASTIC
EXPORTS**
GREENPEACE

**Adana Province,
Turkey**
GREENPEACE

**FROM TURKEY
72,000
PEOPLE SIGNED**
bukimincopu.org
GREENPEACE

BÖLÜM 2

BOŞLUĞUN ANATOMİSİ: MEVCUT YAKLAŞIM NEDEN YETERSİZ KALİYOR?

Aslında mevcut durum ilk bölümde kendini yeterince belirgin bir biçimde gösteriyor. Türkiye hem dışarıdan getirilen hem de içeride büyüyen bir plastik yüküyle boğuşurken daha fazla üretim kapasitesi kuruyor. Peki küresel bir marka olarak Sıfır Atık Hareketini konumlandıran bir ülke, bu çelişkileri neden aşamıyor? İşte bu bölümde asıl soruya yanıt arıyoruz: Mevcut politika çerçevesi bu tabloya neden çözüm üretemiyor? Bizim öne çıkardığımız üç yanıt var ve hepsi birbirini besliyor.

2.1 Geri Dönüşüm İllüzyonu: Rakamlar Neden Yanıltıcı?

Türkiye’nin Sıfır Atık hareketi, geri dönüşüm oranlarını temel başarı göstergesi olarak sunuyor. 2017’de yüzde 13, 2025’te yüzde 37,5 olarak açıklanan, fakat yukarıda çelişkilerinden söz ettiğimiz bu artış, resmi iletişimin merkezine yerleştirilmiş bir ilerleme anlatısı oluşturuyor.⁴⁷ Ama bu oranın arkasına bakıldığında, tablonun çok daha karmaşık olduğu görülüyor.

Küresel plastik geri dönüşüm oranı yalnızca yüzde 9 civarlarında gerçekleşiyor ve yılda 400 milyon tonun üzerinde gerçekleşen plastik üretimine karşı bu oran tamamen etkisiz kalıyor.⁴⁸ Dolayısıyla üretime sınır koymak, ürün tasarımlarını değiştirmek, sorunlu plastikleri aşamalı olarak kaldırmak ve azaltım ile yeniden kullanım stratejileri geliştirmek gibi, geri dönüşümün ötesine geçen çözümler zorunlu hale geliyor.⁴⁹

Açıklanan geri dönüşüm oranlarının ardında bir de görünmez emek gerçeği var. Türkiye’deki ayrıştırma oranlarına katkıda bulunanların önemli bir bölümü belediye sisteminden değil, hiçbir sosyal güvencesi olmayan kayıt dışı toplayıcılardan geliyor. Bu emek resmi istatistiklere yansımıyor, politika belgelerinde adı geçmiyor; ama geri dönüşüm oranı yükseldiğinde elde edilen siyasi kazanımın sessiz ortağı oluyor. Söylemin bu körlüğü tesadüf değil: Toplayıcıları görünür kılmak, onların çalışma koşullarını ve geçim güvencesini de politika gündemine taşımayı zorunlu kılıyor.

Ortada bir kriz hâli var. Kendini yaşamın her alanında gösteren bu krizden sadece geri dönüşümle çıkabileceğimiz fikri, fosil yakıt endüstrisi tarafından kasıtlı yayılan bir yanlış yönlendirmeden ibaret.⁵⁰ Türkiye özelinde ise bu yapısal sorun daha da keskinleşiyor. Zira plastik atıklar zaten sıklıkla ayrıştırılmadan bertaraf ediliyor. Dolayısıyla sektöre gerektiği söylenen plastik atık, içeriden sağlanamıyor. Bunun yerine ko-

laya kaçılıyor ve yurtdışından ek atık ilave ediliyor. Atık miktarı artıyor, oran yükseliyor ancak sorun da yaşamı tehdit eder biçimde büyüyor. Üretim tavanı olmadan geri dönüşüm oranlarının yükselmesi, akan bir musluğun altına kova tutmaktan farksız: Kova ne kadar büyük olursa olsun, musluk açık kaldığı sürece taşmaya devam edecek.

2.2 Döngüsel mi bu Ekonomi?: Bir Kavramın Araçsallaştırılması

Döngüsel ekonomi kavramı, son birkaç yılda hem uluslararası çevre söyleminin hem de Türkiye’nin resmi politika dilinin merkezine yerleşti. Ancak bu kavramın içi, fosil yakıt sektörünün stratejik çıkarlarıyla uyumlu biçimde yeniden dolduruluyor.

Döngüsel ekonominin bilimsel tanımı açık: Malzemelerin tasarım aşamasından itibaren döngüde tutulması, atık üretiminin kaynağında önlenmesi ve yeni ham madde talebinin en aza indirilmesi. Yani gerçek anlamda döngüsel bir plastik ekonomisi için üretimde ve tüketimde mutlak azaltma ön koşul. Büyüme devam ederken döngüsel olmak mümkün değil.⁵¹

Oysa gerçek döngüsel ekonomiye geçiş ekonomik açıdan da faydalı. Birleşmiş Milletler Çevre Programı plastik üretimini azaltma ve yeniden kullanım odaklı tam kapsamlı bir döngüsel ekonomi dönüşümünün, 2040 yılına kadar çevresel ve toplumsal maliyetlerde 4,5 trilyon dolarlık tasarruf sağlayabileceğini öngörüyor.⁵²

Türkiye’de ise tablo biraz farklı. Plastik üretim azaltımından pek söz edilmiyor, yurtdışından giderek artan miktarlarda plastik atık alınarak yürütülen geri dönüşüm faaliyetleri döngüsel ekonominin kilit halkası olarak görülüyor. Oysa geri dönüşüm plastik atık problemini çözmiyor, sadece geciktiriyor.⁵³

47 <https://cygm.csb.gov.tr/haberler/sifir-atik-ta-geri-kazanim-orani-37-53-e-ulasti-304527>

48 Singh, N., Walker, T.R. Plastic recycling: A panacea or environmental pollution problem. npj Mater. Sustain. 2, 17 (2024). <https://doi.org/10.1038/s44296-024-00024-w>

49 Tony R. Walker, Recycling alone cannot end the plastic pollution crisis, Cell Reports Sustainability, Volume 2, Issue 9, 2025, 100521, ISSN 2949-7906, <https://doi.org/10.1016/j.crsus.2025.100521>.

50 <https://www.npr.org/2020/09/11/897692090/how-big-oil-misled-the-public-into-believing-plastic-would-be-recycled>

51 Mederake, L. Without a Debate on Sufficiency, a Circular Plastics Economy will Remain an Illusion. Circ.Econ.Sust. 3, 1425–1439 (2023). <https://doi.org/10.1007/s43615-022-00240-3>

52 <https://www.unep.org/resources/turning-off-tap-end-plastic-pollution-create-circular-economy>

53 Geyer, R., Jambeck, J. R. & Law, K. L. Production, use, and fate of all plastics ever made. Science Advances 3, e1700782. (2017). <https://advances.sciencemag.org/content/3/7/e1700782>

Türkiye’de mekanik geri dönüşüme alternatif çözümler olarak sunulan ve döngüsel ekonomi içine yerleştirilmeye çalışılan kimyasal geri dönüşüm ya da atıktan enerji kazanımı gibi faaliyetler hakkında da bilimsel literatür bu iyimserliği paylaşmıyor. 2021 yılında İstanbul Eyüp’te açılan ve günlük 3.000 ton kapasitesiyle faaliyet gösteren evsel atık yakma tesisi⁵⁴ ile 1997’den bu yana yılda 35.000 ton plastik atık, PVC ve petrokimya gibi endüstriyel atığı yakan İZAYDAŞ⁵⁵ gibi tesisler esasında sorunlara çözüm oluşturmuyor. Plastik Kirliliği Önleme Ağı’nın (PEN) 2024 tarihli raporuna göre yakma tesislerinin uçucu külündeki dioksin miktarı, tüm dünya nüfusu için belirlenen maksimum tolere edilebilir dioksin alım miktarını 133 kat aşıyor; üstelik 1 ton plastiğin yakılması neredeyse 3 ton karbondioksit salınımına yol açarak plastikten elde edilen elektriği kömürden üretilenden bile daha kirli kılıyor.⁵⁶ “Kimyasal geri dönüşüm ise on yıllardır başarısız oldu, başarısız olmaya da devam ediyor ve plastik kirliliği krizini çözmeye katkıda bulunacağına dair hiçbir kanıt bulunmuyor”.⁵⁷ Ancak buna rağmen plastik sektörü, yakma ve diğer toksik yöntemleri kimyasal geri dönüşüm gibi yanıltıcı terimlerle sunarak yeni plastik üretiminin kısıtsız büyümesine zemin hazırlıyor; kamuoyunun kaygıları bu yeni vaatlerle yatıştırılmak isteniyor.⁵⁸

Ekonomik boyut da bu tabloyu doğruluyor: Küresel plastik piyasasının büyüklüğü 627 milyar dolar.⁵⁹ Yani dünya ekonomisinin yalnızca yüzde 0,6’sı. Buna karşın plastiğin toplumsal maliyetinin yılda 2,2⁶⁰ ile 4,4⁶¹ trilyon dolar arasında olduğu tahmin ediliyor ve sektörün değerini yedi kat aşıyor. Düşük gelirli ülkelerde bu oran on kata kadar çıkıyor.⁶² Bu matematik, mevcut döngüsel ekonomi söyleminin gerçek maliyetleri ne ölçüde örttüğünü çarpıcı biçimde ortaya koyuyor.

Öte yandan Avrupa’dan ithal edilen plastik atığın

Türkiye’de işlenmesi de gerçek anlamda bir “döngü” oluşturmuyor. Başka bir ülkenin tüketiminden kaynaklanan kirlilik yükü ithal edilmiş oluyor. Avrupa’nın bu tablodaki işlevi de açık: Kendi sınırları içinde tek kullanımlık plastikleri kısıtlarken ürettiği atığı Türkiye’ye ihraç etmek. Bu da kendi “döngüsel ekonomi” hedeflerini gerçek bir dönüşüm yaratmadan karşılamasını sağlıyor.

2.3 İklim Kopukluğu: Sıfır Atık’ın Kör Noktası

Sıfır Atık söyleminin plastik sorunu bakımından en sessiz kaldığı yer ise şüphesiz, iklim bağlantısı. Geri dönüşüm oranları, bireysel davranış değişikliği ve döngüsel ekonomi tartışmaları sürerken, plastik üretiminin karbon ayak izi sistematik olarak görünmez kınıyor. Mevcut söylem, gıda atıkları ya da enerji verimliliği gibi farklı alanlardan iklim bağlantısını kurmaya çalışıyor. Oysa küresel gerçek ortada, 1,5°C hedefiyle uyumlu bir yol için 2050’ye kadar plastik üretiminde 2019’a kıyasla yüzde 46 ile 70 arasında bir düşüş gerekiyor.⁶³

Türkiye’nin iklim yükümlülükleri bu bağlamda çarpıcı bir tablo çiziyor. Türkiye, Paris Anlaşması’nı 2021’de onayladı ve 2053 net sıfır karbon hedefini açıkladı. Ancak aynı dönemde, en az 10 milyar dolarlık yeni petrokimya yatırımları için çaba harcanıyor. Bu ikili tutum Türkiye’nin 2053 net sıfır hedefiyle doğrudan çelişiyor.

COP31 bu çelişkiyi daha da görünür kılıyor. Kasım 2026’da Türkiye’nin ev sahipliği yapacağı iklim zirvesinde döngüsel ekonomi ve iklim finansmanı başlıkları ön plana çıkarılıyor. Ancak aynı dönemde Akdeniz’de kirlilik rekor düzeyde seyrediyor, Ceyhan’da petrokimya kompleksi adımları atılıyor ve Avrupa’nın plastik atığı Türkiye kıyılarına akmaya devam ediyor.

54 <https://cevre.ibb.istanbul/atik-yonetimi-mudurlugu-sube-mudurlugu/atik-yakma-ve-enerji-uretim-tesisi/>

55 <https://www.izaydas.com.tr/hizmetler/endustriyel-atik-yonetimi>

56 <https://ipen.org/report-waste-incineration-drives-triple-planetary-crisis/>

57 Bell, L. Chemical recycling: a dangerous deception. Beyond Plastics and International Pollutants Elimination Network (IPEN), October 2023

58 <https://www.nrdc.org/resources/chemical-recycling>

59 <https://portal.research.lu.se/en/publications/petrochemicals-and-climate-change-powerful-fossil-fuel-lock-ins-a/>

60 <https://www.frontiersin.org/journals/marine-science/articles/10.3389/fmars.2019.00627/full>

61 <https://media.wwf.no/assets/attachments/Plastics-the-cost-to-society-the-environment-and-the-economy-WWF-report.pdf>

62 <https://wwfeu.awsassets.panda.org/downloads/wwf-report---who-pays-for-plastic-pollution.pdf>

63 https://www.ciel.org/wp-content/uploads/2023/09/Reducing-Plastic-Production-to-Achieve-Climate-Goals_Sept21_V5.pdf

BÖLÜM 3

STANDARDI YENİDEN BELİRLEMEK, NE YAPMALI?

Bilgisayar modellemeleri şunu gösteriyor: Plastik üretiminin ve tüketiminin azaltılması, yeniden kullanım ve yeni dağıtım modellerinin uygulanması ile plastik atık toplama ve geri dönüşüm sistemlerinin iyileştirilmesi birlikte hayata geçirildiğinde, karasal kaynaklı plastik atıkların okyanusa girişi 2040 yılına kadar 2016 seviyelerine göre yüzde 40 oranında azaltılabilir.⁶⁴ Bu, plastik üretiminin artmaya devam ettiği “mevcut eğilimlerin sürdürüğü” senaryoya kıyasla ciddi bir fark. Dolayısıyla hâlâ umut var.

Ancak bu umudu gerçek kılmak için gerçek sıfır atık hedefini doğru belirlemek ve buna emin adımlarla yürüme iradesini göstermek gerekiyor. Önceki bölümler bir tespit ortaya koydu: Türkiye’nin Sıfır Atık politikası, plastik ve iklim krizini aşağı yönlü bir yöntemle, oluşan atıkların yönetimiyle çözmeye çalışıyor; bu yaklaşım hem matematiksel hem yapısal açıdan hem de iklim açısından yetersiz kalıyor. Bu bölüm eleştiriden çözüme geçiyor. Dört somut politika adımı, hem Türkiye’nin iç politika çerçevesini hem de uluslararası konumlanmasını kapsayan samimi öneriler getiriyor.

64 Winnie W. Y. Lau et al. Evaluating scenarios toward zero plastic pollution. Science 369,1455-1461 (2020). DOI:10.1126/science.aba9475

3.1 Atık İthalatı Tam ve Kalıcı Olarak Yasaklanmalı

Bu öneriyi hayata geçirmenin zamanı çoktan geldi. Türkiye, 2021’de plastik atık ithalatını bir kez yasakladı. Ancak hemen ardından sektör baskısıyla yasayı yumuşattı. Bakan Murat Kurum, daha önce zaten atık ithalatının durduğu bir Türkiye’nin esas hedef olduğunu ifade etti.⁶⁵ Bugün Türkiye’de yıllık olarak üretilen plastik atık miktarı geri dönüşüm sektörünün ihtiyaç duyduğu kaynağı karşılayacak potansiyelin çok üzerinde. Yani teorik olarak miktarlara baktığımızda atık ithalatı için ortada bir sebep yok. Ancak bu sektör için yurtdışından ayrıştırılmış plastik atık getirmek, yurt içinden atık almaktan daha kârlı ve kolay. Her ne kadar böyle olsa da, bu durumun kesin ve net tahlilini yapmak veri eksikliğinden kaynaklı olarak mümkün değil. Yani Türkiye kendi ürettiği atığın kompozisyonuna dair veri toplamamayı bir politika tercihi olarak sürdürüyor. Dolayısıyla biz de nereden, ne kadar atık geldiğini görmek için BM ya da AB verilerini kontrol etmek zorunda kalıyoruz.

Uluslararası hukuki zemin bu talep için hazır. Türkiye’nin 1994’te taraf olduğu Basel Sözleşmesi, taraf devletlere tehlikeli atıkların ve diğer atıkların ithalatını ve ihracatını yasaklama hakkı tanıyor. Bunu yapan ülkeler var. 2018’de Çin plastik atık ithalatını yasakladı ve “Dünyanın atığını kabul etmeye son” dedi. Ardından Türkiye hedef ülkelerden biri hâline geldi ve tonlarca ithal atığa ev sahipliği yapmaya başladı. Bugünlerde benzer bir risk yine karşımızda. AB’nin yeni düzenlemesi (EU Waste Shipments Regulation), AB dışına yapılan atık ihracatını sıkılaştırıyor; buna göre OECD dışındaki ülkelere atık gönderimi yalnızca sürdürülebilir yönetim garantisi sağlanması durumunda mümkün olacak. Ayrıca, plastik atıkların OECD dışı ülkelere ihracatı 2026’dan itibaren yasaklanıyor. Türkiye, OECD üyesi olduğundan bu düzenlemeler doğrudan Türkiye’ye ihracatı sınırlamıyor. Tam da bu nedenle Türkiye’ye gelecek atık miktarının artması güçlü bir olasılık olarak görünüyor.

Oysa ithal atık yerine yurt içi atığa odaklanmak hem kaynağında ayrıştırma altyapısını geliştirir hem de geri dönüşüm sektörünü gerçekten sürdürülebilir bir zemine taşır.⁶⁶ Bunu destekleyen mekanizmalar da aslında yeni ortaya çıkan kavramlar değil. Kayna-

ğında ayrıştırma, gıda dışı atıklar ile gıda atıklarının ayrı toplanması, depozito iade sistemi, genişletilmiş üretici sorumluluğu gibi hem yurt içi plastik geri dönüşümünü artıracak hem de ithal atık bağımlılığını kırarak uygulamalar hızlıca hayata geçirilebilir. Bu önlemler bizi gerçek sıfır atık geleceğe yaklaştırırken, plastik atık krizinin yarattığı sosyo-ekonomik sorunlara da çözüm sağlama potansiyeli taşıyor. Zira bu talep aynı zamanda bir sosyal adalet meselesi. Atık ithalatının yarattığı fiyat baskısı ortadan kalktığında, yerli plastik atığa olan talep artacak ve toplayıcıların en temel geçim kaynağı olan plastik toplama yeniden değer kazanacak. Ancak bu dönüşümün kendiliğinden adil bir sonuç üretmesi mümkün değil. Depozito iade sistemi, kaynağında ayrıştırma ve genişletilmiş üretici sorumluluğu gibi mekanizmaların tasarımı, hâlihazırda bu işi yapan toplayıcıların sisteme onurlu koşullarla entegre edilmesi bir yan mesele olarak değil, politikanın kurucu bir bileşeni olarak ele alınmalı.

Talep: Türkiye, plastik ve tekstil atığı ithalatını geçici kota düzenlemeleriyle değil; kalıcı, denetimli ve istisnasız bir yasakla sonlandırmalıdır.

3.2 Üretimde Genişleme Durmalı: Petrokimya Yatırımları Askıya Alınmalı

Atık ithalatının yasaklanması tek başına yeterli değil. Bölüm 1’de ortaya konan üretim genişlemesi devam ettiği sürece, sorunun köküne inilmiyor. Dahası bu türden petrokimya yatırımları, net ithalatçı olduğumuz petrol ürünlerine yönelik bağımlılığımızı artırıyor ve uzun yıllar sürececek mecburi anlaşmaları beraberinde getiriyor. Öte yandan detaylı olarak incelendiğinde bu tür yatırımların ekonomik zemininin de çökmüş durumda olduğu görülüyor. Zira küresel ölçekte üretim kapasitesi talep büyümesinin çok üzerinde arttı. Mevcut küresel aşırı kapasite ortamında yeni tesisler kurmak, var olan sorunu daha da derinleştiriyor. Küresel petrokimya endüstrisi uzun süreli bir yavaşlama sürecinden geçiyor; bu durum büyük tesislerde üretimin süresiz olarak askıya alınmasına yol açıyor.⁶⁷ Plastik’in temel ham maddelerinden biri olan etilene yapılan yatırımların getirisi 2023 yılında eksi yüzde 1’e geriledi ve bu getirilerin negatif seyretmeye devam edeceği öngörülüyor. Yapılan bir analiz, küresel etilen üretim kapasitesinin yüzde 24’ünün kalıcı kapanma riski altında olduğunu ortaya koyuyor.⁶⁸ Do-

65 <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/bakan-kurum-turkiye-cop-ithalati-yapmamistir-41813943>

66 <https://mikroplastik.org/cop-ithalati-cogunlukla-yasaklandi-pek-ortalikta-donen-iddialar-dogru-mu/>

67 <https://www.theguardian.com/us-news/2025/may/13/louisiana-denka-plant-cancer-alley>

<https://www.woodmac.com/news/opinion/petrochemicals-in-peril-oversupply-crisis-and-energy-transition-threaten-industry-survival/>

68 <https://www.woodmac.com/reports/chemicals-global-steam-cracker-closure-threat-which-assets-are-most-at-risk-of-closure-515430>

layısıyla bu tesisler çok milyar dolarlık fiziksel varlıklar olarak baştan zarar eden kurumlar hâline geliyor; gelişmekte olan bir ekonomi için yeni, performanssız bir petrokimya tesisine harcanan milyarlar; hastanelere, okullara veya temiz enerji altyapısına ayrılabilen sermayenin heba edilmesi anlamına geliyor.

Burada tekrar hatırlatalım: BM Çevre Programı, elemeye ve yeniden kullanıma odaklanan gerçek anlamda döngüsel bir ekonomiye geçişin 2040’a kadar dünyaya 4,5 trilyon dolar çevresel ve sosyal maliyet tasarrufu sağlayabileceğini öngörüyor.⁶⁹

Talep: Türkiye, yeni petrokimya tesislerini ve plastik üretim kapasitesi genişlemesini durdurmalıdır. Bu askıya alma (moratorium) kararı 2053 net sıfır karbon taahhüdüyle uyumlu bir politika çerçevesine oturtulmalı; mevcut ÇED süreçleri iklim uyumu kriterlerine göre yeniden değerlendirilmelidir.

3.3 Fosil Yakıtlardan Adil Çıkış Planı Yapılmalı

Plastik krizi, fosil yakıt krizinden ayrı bir gündem değil, onun bir parçası. Bu iki gündemi birbirinden kopararak ele almak, her ikisini de çözmeyi imkansız kılıyor. Türkiye’nin iklim politikası çerçevesinde fosil yakıttan adil çıkış talepleri yükselirken, plastik üretiminin bu tartışmadan koparılması, kritik bir kör nokta oluşturuyor.

Bölüm 1’den hatırlayalım: Plastik üretiminin emisyonlarının yaklaşık yüzde 20’si ham madde çıkarımında, yüzde 29’u ise rafine edilme aşamasında ortaya çıkıyor.⁷⁰ Dolayısıyla Türkiye’nin 2053 net sıfır hedefi, petrokimya sektörünü kapsamadığı sürece tutarsız kalacaktır. İklim hedefleriyle plastik üretim genişlemesi aynı politika çerçevesinde bir arada duramaz, zira biri diğerini yapısal olarak imkânsız kılıyor.

Talep: Plastik üretiminin azaltılması, Türkiye’nin ulusal iklim eylem planına ve acilen hazırlanması gereken fosil yakıtlardan adil çıkış planlarına doğrudan entegre edilmelidir. Ulusal Atık Yönetimi ve Eylem Planı (UAYP), emisyon hedefleriyle uyumlu biçimde revize edilmeli; petrokimya sektörü karbon muhasebesi kapsamına alınmalıdır.

3.4 Küresel Plastik Anlaşması İçin Sorumluluk Alınmalı

Türkiye’nin COP31 ev sahipliği, hem bir sorumluluk hem de bir fırsat. Bu fırsatın gerçek anlamda değerlendirilebilmesi için ülkenin uluslararası müzakerelerdeki konumunu netleştirmesi gerekiyor.

BM Küresel Plastik Anlaşması müzakereleri, Ağustos 2025’deki Cenevre görüşmelerinde (INC-5.2) bir kez daha sonuçsuz kaldı. 100’den fazla ülke plastik üretimine yasal olarak bağlayıcı üst sınırlar getirilmesi çağrısında bulunurken Suudi Arabistan ve Rusya gibi büyük petrol ve gaz üreticileri anlaşmanın geri dönüşüm, yeniden kullanım ve yeniden tasarıma odaklanması gerektiğini savundu. Cenevre görüşmelerinde petrokimya ve plastik sektöründen yaklaşık 234 lobinin yer aldığı ve bu rakamın 27 AB üyesinin toplam delegasyonunu geçtiği belgelendi.⁷¹

Greenpeace olarak 1,5°C hedefiyle uyumlu olmak ve plastiğin yaşam döngüsünün tüm etkilerini ele almak için 2019 yılına göre plastik üretiminin 2040’a kadar en az yüzde 75 oranında azaltılması hedefini savunuyoruz. Dünya çapında 2,5 milyondan fazla insan güçlü bir Küresel Plastik Anlaşması için imza attı; dünya genelinde her 10 kişiden 8’i plastik üretiminin azaltılmasını destekliyor.⁷²

Kapsamlı bir plastik anlaşması, üretimden bertarafı tüm yaşam döngüsünü kapsamalı; zararlı ve gereksiz plastiklerin aşamalı olarak kaldırılmasını, genel plastik üretiminin azaltılmasını, tehlikeli kimyasalların ele alınmasını ve kaynakta atığı azaltmak için ürün tasarımının iyileştirilmesini içermeli. Sıfır Atık şampiyonu Türkiye bu anlaşmanın gerçek olması için sorumluluk almalı, dünyaya liderlik etmelidir.

Talep: Türkiye, BM Küresel Plastik Anlaşması müzakerelerinde kaynakta azaltmayı ve plastik üretimine bağlayıcı üst sınırlar getirilmesini savunan “Yüksek Hırs Koalisyonu”na aktif destek vermelidir. COP31, bu tutumun somutlaştığı platform olmalıdır: Yalnızca atık yönetimini değil, plastik üretiminin azaltılmasını da gündemin merkezine taşıyan bir ev sahibi ülke, gerçek anlamda iklim liderliği sergilemiş olur.

69 <https://www.unep.org/resources/turning-off-tap-end-plastic-pollution-create-circular-economy>

70 Nihan Karali, Nina Khanna, Nihar Shah, *Climate Impact of Primary Plastic Production*, Lawrence Berkeley National Laboratory, 2024 <https://energyanalysis.lbl.gov/publications/climate-impact-primary-plastic>

71 <https://www.ciel.org/news/inc-5-2-lobbyist-analysis/>

72 <https://www.greenpeace.org/international/publication/66181/global-plastics-treaty-survey-results/>

Plastikten Kurtul

GREENPEACE

SONUÇ: SÖYLEMİ LİDERLİKLE BULUŞTURMAK

Bu rapor boyunca incelediğimiz tablo, tek bir cümleyle özetlenebilir: Türkiye’nin Sıfır Atık politikası, plastik krizinin görünür ucunu yönetmeyi amaçlıyor ancak krizin kendisini göremiyor.

Aşağı yönlü akış yönetimine (geri dönüşüm oranları, bireysel davranış değişikliği, belediye ayrıştırma sistemleri) yapılan yoğun vurgu, gerçek bir ilerleme anlatısı üretiyor. Bu anlatı hem ulusal kamuoyunu hem de uluslararası aktörleri ikna etmek için işlevsel. Ancak aynı dönemde Türkiye, Avrupa’nın plastik atığını en fazla kabul eden ülke olmaya devam ediyor; kendi atık yükü büyüyor; denizleri ve kıyıları mikropplastikle kirleniyor ve yeni petrokimya kompleksleri için ÇED süreçleri tamamlanıyor. Söylem ile sahada yaşanan gerçeklik arasındaki bu makas, bir politika tercihi, yapısal bir çerçeveleme sorunu olarak karşımıza çıkıyor.

“Döngüsel ekonomi” ve “iklim eylemi” kavramlarının Sıfır Atık söylemine eklenmesi, bu çerçeveleme sorununu daha da derinleştiriyor. Zira bu kavramlar, içleri doldurulmadan kullanıldığında, gerçek dönüşümü öteleme işlevi görüyor. Döngüsel bir ekonomi fosil yakıt türevi plastiğin üretimini kısıtlamadan kurulamaz. İklim eylemi, plastik sektörünün karbon ayak izini görmezden gelen bir politika çerçevesiyle hayata geçirilemez. Bu alanda üretilen politikaların insan haklarını merkeze alması da zorunlu, zira BM İnsan Hakları Ofisi’nin tespitine göre plastik kirliliği küresel ölçekte insan haklarına yönelik ciddi bir

tehdit oluşturuyor.

Önerilerimiz bu gerçeklikten doğuyor: Plastik ve tekstil atığı ithalatının kalıcı olarak yasaklanması; yeni petrokimya yatırımlarını askıya alma; plastik üretiminin azaltılmasının ulusal iklim eylem planlarına entegre edilmesi; ve plastik üretimini 2040’a kadar en az yüzde 75 azaltmayı hedefleyen bir Küresel Plastik Anlaşması’nda aktif destek. Bu adımların tamamı mümkün, önlerinde duran engeller, sosyo-ekonomik çıkarlar. Bunu aşacak olan ise siyasi irade.

Kasım 2026’da COP31’e ev sahipliği yapacak bir Türkiye için bu sorular daha fazla ertelenemez. Küresel iklim müzakerelerinin ev sahibi olmak, yalnızca bir organizasyon başarısı değil; bir liderlik iddiasıdır. Bu iddianın inandırıcı olabilmesi için iç politikaların uluslararası söylemle tutarlı olması gerekiyor. Plastik ithalatının rekor kırdığı, petrokimya yatırımlarının genişlediği ve atıkların üçte ikisinin hâlâ depolama sahalarına gönderildiği bir ülke, iklim liderliğini yalnızca söylemle inşa edemez.

Gerçek sıfır atık hedefi küçük değil; tam aksine çok daha iddialı bir hedef. Plastiği geri dönüşüm kutusuna atmak değil, onu kaynaktan üretmemeyi başarmak. Bu hedefe ulaşmanın yolu, atık ithalatını engellemekte, üretim kararlarında, yatırım tercihlerinde ve uluslararası müzakere masasındaki tutumda başlıyor.

EK: ANLATI ANALİZİ TABLOSU

Anlatı	Gerçeklik
Atık ithal etmiyoruz; sanayimizin ihtiyaç duyduğu kaliteli ve temiz ham maddeyi alıyoruz.	Türkiye yerli atığını ayıramazken 2025 yılında AB’den tarihi rekorla 503 bin ton plastik atık ithal etti. İthal edilen plastiğin önemli kısmı dönüştürülemiyor, yasadışı olarak doğaya dökülüyor veya yakılıyor. Adana’daki tesislerin yakınında bulunan mikroplastik konsantrasyonunun 132 kat artışı bu durumu somutlaştırıyor.
Geri dönüşüm odaklı Sıfır Atık politikamızla plastik krizini tamamen çözüyoruz.	Küresel plastik geri dönüşüm oranı sadece %9 ve yıllık 400 milyon tonu aşan küresel üretim karşısında çaresiz kalıyor. Kaynağında üretimi sınırlandırmayan bir atık yönetimi, açık bir musluğun altına kova tutmaya benzer.
Sıfır Atık sistemi sayesinde tüm evsel atıklarımızı döngüsel ekonomiye kazandırıyoruz.	Türkiye yıllık 3,3 milyon ton belediye plastik atığı üretiyor ancak bunun %80-90’ı hâlâ vahşi veya düzenli depolama sahalarına gömülüyor. Altyapı yetersizliği nedeniyle her yıl yaklaşık 1,6 milyon ton (%35) plastik atık doğrudan doğaya sızıyor.
Yeni petrokimya tesisi yatırımları güçlü birer sanayi politikasıdır.	Küresel plastik piyasasında doyumluk yaşanıyor; 2023’te etilen yatırımlarının getirisi eksi %1’e düştü ve küresel kapasitenin %24’ü kapanma riski altında. Planlanan milyar dolarlık tesisler, Türkiye’nin 2053 Net Sıfır karbon hedefiyle açıkça çelişiyor. Ayrıca ülkeyi uzun soluklu fosil yakıt bağımlılığına itiyor.
Avrupa’nın getirdiği atık ihracatı kısıtlamaları Türkiye’yi olumsuz etkilemez (ya da Türkiye için bir fırsattır).	AB’nin yeni yönetmeliği 2026’dan itibaren OECD dışı ülkelere plastik atık ihracatını yasaklıyor. Türkiye bir OECD üyesi olduğu için yasak dışında kalacak. Bu durum, OECD dışı ülkelere gidemeyen Avrupa çöpünün çok daha büyük dalgalar halinde Türkiye’ye yönelmesine yol açacak.
Açıklanan yüksek geri dönüşüm oranları tamamen kurumsal altyapımızın başarısıdır.	Sistemin omurgasını, resmi söylemde hiç bahsedilmeyen 500 binden fazla kayıt dışı (informel) sokak atık toplayıcısı oluşturuyor. Ayrıca, yoğun atık ithalatının yarattığı fiyat baskısı bu kırılgan emekçilerin geçim kaynaklarını elinden alarak sosyal adaletsizlik yaratıyor.
Plastik atıklar sadece lokal bir çevre sorunudur, iklim kriziyle bağı yoktur.	Plastiklerin %99’u doğrudan fosil yakıtlardan üretiliyor. İlave olarak plastik atık ticareti, emisyon yükünü gelişmiş ülkelere Türkiye gibi ithalatçı ülkelere kaydırarak küresel bir iklim ve çevre adaletsizliği doğuruyor.
Kimyasal geri dönüşüm ve atıktan enerji üretimi temiz çözümlerdir.	Bilimsel literatür, kimyasal geri dönüşümün “on yıllardır başarısız olduğunu” ve plastik krizine çözüm sunduğuna dair hiçbir kanıt bulunmadığını ortaya koyuyor. Plastiğin yakılması, dioksinler, furanlar, ağır metaller ve sera gazları açığa çıkararak hem insan sağlığını hem de iklimi tehdit ediyor.
Davranış değişikliği, en güçlü iklim ve çevre politikasıdır.	Resmi söylemin öne çıkardığı bireysel davranış değişikliği, bu raporda krizin üç temel yapısal belirleyeni olarak tanımlanan plastik üretim hacimleri, atık ithalatı ve petrokimya sektörünün karbon ayak izi karşısında yetersiz kalmaya mahkum.

Greenpeace çevreyi korumak ve barışı desteklemek için faaliyet gösteren bağımsız küresel bir organizasyondur.

Bağımsızlığını korumak için Greenpeace hiçbir hükümet veya şirketten bağış kabul etmez. Greenpeace 1971’de gönüllüler ve gazetecilerle dolu küçük bir tekneyle, Amerika’nın yeraltı nükleer test yaptığı yer olan Alaska’nın kuzeyindeki Amchitka adasına doğru yelken açtığı günden beri çevre sorunlarına karşı kampanyalar yürütüyor. “Tanıklık etme” ve “şiddetsiz eylem” geleneği ve gemileri hâlâ Greenpeace kampanyalarının vazgeçilmezidir.

Greenpeace Türkiye
www.greenpeace.org/turkey/
bilgi.tr@greenpeace.org